

УДК 37.043.2-053.4:81-028.31(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-1-177-183>

THE USE OF STORYTELLING IN INCLUSIVE EDUCATION AS A LEADING ASPECT OF THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

ВИКОРИСТАННЯ СТОРИТЕЛІНГУ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ ЯК ПРОВІДНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Vita YAKOVENKO,

Doctor of Philosophy,

Teacher at the Department of Special
Pedagogy and Psychology
and Inclusive Education,
Municipal Institution «Kharkiv
Humanitarian and Pedagogical
Academy»
of the Kharkiv Regional Council,
7, Shota Rustaveli Str., Kharkiv,
61100, Ukraine

Віта ЯКОВЕНКО,

доктор філософії,

викладач кафедри спеціальної
педагогіки і психології та
інклюзивної освіти,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
вул. Шота Руставелі, 7, м. Харків,
61100, Україна

yakovita857@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3826-037X>

ABSTRACT

The article is devoted to the study of the effectiveness of using storytelling in inclusive education as one of the leading aspects of the development of preschool children. The theoretical aspects of the use of storytelling in pedagogical practice are considered, in particular in the context of the development of speech skills, thinking, social interaction and empathy in children with various educational needs. The topic of the study is raised, which is due to the growing interest in innovative teaching methods that contribute to the creation of an effective inclusive educational environment. Storytelling, as a method based on the use of stories, fairy tales, parables and narratives, has significant potential for the development of cognitive, social and emotional skills of children, especially those that require special attention.

The article analyzes different types of storytelling, in particular classical, active and digital, with an emphasis on the possibilities of their application in preschool education. Particular attention is paid to the use of digital storytelling, namely visual elements such as pictures, video presentations, scribing and infographics, as an effective means of developing imagination, speech and memory in preschool children. The study is based on the analysis of scientific works devoted to storytelling, as well as on the practical experience of using this method in preschool educational institutions.

The results of the study confirm the effectiveness of using storytelling in inclusive education. This method contributes to the creation of an accessible and attractive learning environment, allowing each child to carry out their own cognitive development at their

own level. By stimulating imagination, creativity and emotional interaction, storytelling contributes to the formation of speech, communication and social skills in all children, regardless of their individual characteristics or special needs.

The article also develops methodological recommendations for teachers on integrating storytelling into the educational process, taking into account the individual characteristics of each child. These recommendations are aimed at creating an inclusive environment that will promote the harmonious development of preschoolers.

Key words: *storytelling, inclusive education, speech development, communication, preschool children.*

Вступ. Інклюзивна освіта стає все більш важливою складовою сучасної системи навчання, забезпечуючи рівні можливості для розвитку дітей з різними потребами та особливостями. У контексті дошкільного виховання це питання набуває особливої ваги, адже саме в ранньому віці закладаються основи соціальної адаптації, комунікації та самосвідомості. Одним з інноваційних методів, який активно використовується в інклюзивному навчанні, є сторітеллінг – мистецтво розповідання історій [5, с. 92].

Сторітеллінг не тільки сприяє розвитку мовленнєвих навичок та креативності, але й виступає потужним інструментом для формування емпатії, толерантності та соціальної взаємодії серед дошкільнят. Використання сторітеллінгу в інклюзивній освіті дозволяє створювати сприятливе навчальне середовище, де кожна дитина, незалежно від її індивідуальних особливостей, може відчувати себе важливою та прийнятою. У цьому контексті, дослідження методик сторітеллінгу та їх впливу на розвиток дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальним та перспективним напрямом педагогічної науки [5, с. 93].

У контексті сучасних педагогічних тенденцій спостерігається стрімке зростання наукового інтересу до сторітеллінгу.

Відображено це й у сучасних дослідженнях з філології, педагогіки, психології тощо. Перелік авторів, чиї наукові розвідки присвячені дослідженню особливостей та функціональних можливостей техніки сторітеллінгу, стає все довшим. Серед них І. Дмитрієнко, Л. Федорович, Д. Шульженко, М. Шеремет питання зв'язного мовлення А. Богуш, Н. Гавриш Є. Соботович, та ін.

Насамперед об'єктом дослідження переважно ставали особливості сторітеллінгу, його функції та види. Останнім часом дедалі більше праць намагаються обґрунтувати використання технології сторітеллінгу в різних сферах освіти та науки.

Мета дослідження – вивчення ефективності використання сторітеллінгу в інклюзивній освіті як провідного аспекту розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, дослідження спрямоване на аналіз впливу сторітеллінгу на розвиток мовленнєвих навичок, креативного мислення,

соціальної взаємодії та емпатії серед дітей з різними освітніми потребами. Також метою є розробка та впровадження методичних рекомендацій для педагогів щодо інтеграції сторітелінгу в навчально-виховний процес, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини та створення інклюзивного середовища, що сприятиме гармонійному розвитку дошкільнят.

Результати та дискусії Однією з найпоширеніших причин низької успішності в школі часто є погана пам'ять. Пам'ять – це важливий психічний процес, що формує основу для навчання та розвитку. Пам'ять має декілька видів: образну (зорову, слухову, моторну, емоційну), словесно-логічну, а також за активністю виділяють мимовільну та довільну. Коли процес запам'ятовування потребує зусиль, залучається довільна пам'ять. Дослідники підтверджують, що всі аспекти пам'яті можна покращити та розвинути, враховуючи вікові особливості дитини. У пам'яті значущі такі аспекти, як швидкість запам'ятовування, його стійкість та оперативне відтворення [3, с. 237].

У роботі з дошкільнятами для тренування пам'яті застосовуються різноманітні методи. Це включає в себе використання рамок-вкладень, настільних ігор «Меморі», рухових ігор «Спробуй повторити», де діти стараються відтворити рухи за вихователем, об'єднуючи дрібну та загальну моторику. Також використовуються ігри, спрямовані на розвиток слухової пам'яті, у яких використовуються звуки тварин, голоси людей та побутові звуки [3, с. 238].

До цього ряду відносяться гри на розвиток зорової пам'яті, наприклад, «Пошук відмінностей», також можуть бути проведені театралізовані представлення на основі казок, використовуючи пальчиковий, настільний чи тіньовий театри, або театр на фартушку, а також проведення уроків віршів та пісень [3, с. 239].

Стаття чітко розглядає основну ідею інноваційної технології сторітелінгу, яка надає можливість дітям, починаючи з дошкільнього віку, сприятливі умови для розвитку пам'яті. Це одна з причин, чому метод сторітелінгу став настільки популярним у педагогіці, проте це лише один з аспектів.

З 90-х років XX століття сторітелінг активно використовувався в різноманітних сферах суспільного життя. Перші пропозиції щодо впровадження техніки сторітелінгу в галузі освіти можна відстежити в роботі філософа-педагога К. Егана «Навчання як розповідь: альтернативний підхід до викладання та навчальної програми в початковій школі» (1986 р.), де автор висловлює ідею використання сторітелінгу як альтернативної стратегії для організації навчання на початковому рівні [1, с. 132].

Праця дослідниці М. Россітер «Оповідання та історії в навчанні та навчанні дорослих» (2002 р.) вважається ілюстративним прикладом наступ-

ного етапу розвитку та дослідження сторітелінгу. У цій роботі розглядається використання розповідей та історій у процесі навчання як для дорослих, так і для здобувачів освіти. Це демонструє універсальність застосування методики сторітелінгу у навчанні будь-якої групи людей [1, с. 134].

У галузі педагогіки метод сторітелінгу став відомим ще з 90-х років ХХ століття. Мистецтво створення історій та приклади їх застосування в різних сферах життя представлені у працях Марка Лівіна «Сторітелінг для очей, вух і серця». Теоретичні основи сторітелінгу були розроблені такими вченими, як К. Гопіус, С. Гузенков, Р. Йенсен, Н. Дуарте, Дж. Кемпбел, Р. Маккі, Н. Малік, М. Сайкс [1, с. 130].

Чимало статей, рекомендацій і вправ зі сторітелінгу були надруковані в роботах М. Бакуніна, Л. Василика, П. Воловіка, І. Горбачової, Н. Зайця, С. Калініна та інших авторів. У своїх статтях вони розглядають цілі сторітелінгу та класифікують різновиди та види оповідей. Деякі аспекти застосування сторітелінгу описані у працях Н. Гущиной, Л. Зданевич [8, с. 225], К. Крутого, С. Немченко, З. Удич, І. Черешнюк [1, с. 135].

Як стверджують В. Гарріот і С. Мартін, мовленнєва практика за допомогою сторітелінгу сприяє розвитку навичок мовлення та усного спілкування, пов'язаних з вимовою та артикуляцією [6, с. 50].

У нашій країні цей підхід розглядається як інновація в освіті, зокрема в дошкільній. Наприклад, педагог Н. Бондаренко описує сторітелінг як ефективний спосіб передачі інформації через розповідь різноманітних історій, які можуть бути зворушливими, пізнавальними або жартівливими [1, с. 131]. Вчена Г. Гич розглядає сторітелінг як прийом, за яким промовець будує сюжетну оповідь перед аудиторією [3, с. 188]. Отже, сторітелінг вивчається науковцями з різних галузей і з різних точок зору.

Також перевагу отримує історія, яка має значимий зміст і легко запам'ятовується. У протилежному випадку історія просто не викличе довіри у слухачів, що призведе до відсутності враження [3, с. 189].

Виділяють наступні типи сторітелінгу такі як: міфи, легенди, особистий, дружній, жахливий, соціальний, сімейний, культурний

Існують різні типи сторітелінгу. У класичному підході до сторітелінгу, педагог самостійно розповідає історію, а діти лише слухають і приймають інформацію.

У методі активного сторітелінгу педагог визначає основу події, формує її проблеми, цілі та завдання. Це сприяє швидкому залученню дітей до процесу створення історій.

Існує також цифровий сторітелінг, коли розповідь історії супроводжується візуальними елементами, такими як картинки, відеопрезентації, скрайбінг та інфографіка [3, с. 237].

Б. Робін стверджує, що цифрове оповідання – це спосіб розповідати та презентувати історії за допомогою цифрових носіїв, включаючи

графіку, звук та музику. Зазвичай його використовують для посилання на короткі особисті розповіді, створені за допомогою широкодоступних недорогих цифрових медіатехнологій [7, с. 223]

Ми вважаємо за доцільне розглянути цифровий сторітелінг, зосереджуючись на інструменті, відомому як «Кубики Історій». Цей ігровий метод, на нашу думку, є ефективним для використання в дошкільному закладі для старших дошкільнят. Кубики Історій – це особлива настільна гра-посібник, що базується на технології сторітелінгу, сприяючи розвитку уяви та розвитку мовлення дитини, а також тренує пам'ять. Це унікальний вид гри, де немає конкуренції між гравцями – учасники по черзі утворюють та оповідають вигадані пригоди героя, і тут немає переможених чи переможців, оскільки гравець може обирати жанр своєї історії самостійно [4, с. 94].

Розглянемо короткий опис гри: перший гравець у колі кидає перший кубик, щоб обрати основну подію за малюнком, що випав, і ця подія стає початком історії. Потім наступний гравець кидає другий кубик і розширює розповідь, додавши деталі до попередньої частини. Цей процес повторюється, доки історія не буде завершена. Основними етапами будь-якої історії є: експозиція, конфлікт, розвиток подій, кульмінація, розв'язка та висновок [4, с. 95].

Методика сторітелінгу має численні переваги, включаючи цікавий спосіб урізноманітнення занять або освітніх ситуацій, здатність до індивідуалізації та зацікавлення дітей, не вимагання великих витрат і можливість використання в будь-якому місці та часі. Вона сприяє розвитку уяви, фантазії та креативності, підтримує створення позитивних взаємин між вихованцями та педагогом, сприяє обміну емоціями під час спілкування з персонажами, розвиває довіру та емпатію, а також знімає психологічне напруження. Через обговорення та творче створення оповідок діти вчаться усвідомлювати свої почуття та виражати їх, що сприяє розвитку зв'язного мовлення.

Отже, можемо підсумувати: сторітелінг як метод навчання в дошкільному закладі має значну практичну цінність, оскільки сприяє легкому засвоєнню матеріалу, розвитку уяви, пам'яті, покращенню взаємин з іншими та самопізнанню. Тому не дивно, що з кожним роком він набуває все більшої популярності.

Висновки. У сучасних освітніх умовах такий метод виступає як неформальний інноваційний спосіб навчання. Теоретичні дослідження ролі сторітелінгу у навчанні дошкільнят підтверджують його можливість та доцільність в освітньому процесі. Таким чином, сторітелінг відіграє важливу роль у розвитку уяви, фантазії та креативності; налагодженню взаємин між вихованцями та педагогом; стимулює емоційний інтелект, критичне мислення; мотивує створювати власні історії; використовувати різні інструменти для презентації складених історій, такі як акторська

гра, танець, малюнок. Використання сторітелінгу в інклюзивній освіті є провідним аспектом розвитку дітей дошкільного віку. Цей метод сприяє створенню доступного та привабливого середовища для навчання, дозволяючи кожній дитині здійснювати власний когнітивний розвиток на власному рівні. Стимулюючи уяву, творчість та емоційну взаємодію, сторітелінг сприяє формуванню мовленнєвих, комунікативних та соціальних навичок у всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи особливих потреб. Такий підхід не лише підвищує якість освіти для дітей з різними здібностями, а й сприяє формуванню толерантного та відкритого суспільства, де кожна дитина має можливість розвиватися на повну міру свого потенціалу.

Література

1. Бондаренко Н. В. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*, 7 (174), 2019, 130–135.
2. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 4. 188–191
3. Горбач Н. В. Техніка сторітелінгу в педагогічній практиці. *Академічні студії: Серія «Педагогіка»*. 2021. № 3. С. 187–192.
4. Горбач Н. В., Папезжук О. В. Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення дошкільника. *Академічні студії*. 2022. № 1. С. 237–241.
5. Калюжна Н. С., Самойленко Н. Сторітелінг як один із методів підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. 2019. Т. 1, Вип. 26 С. 92–98.
6. Harriott W. A., Martin S. S. Using Culturally Responsive Activities to Promote Social Competence and Classroom Community. *Teaching Exceptional Children*. 2004, Vol. 37 (1), pp. 48–54.
7. Robin B. R. Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool for the 21st Century Classroom. *Theory Into Practice*. 2008, Vol. 47 (3), pp. 220–228
8. Zdanevych L., Chagovets A., Apreleva I., Prytuliak L., Yaroslavtseva M. Fostering Psychological in Student Educators for Working in Inclusive Groups at the Preschool Institutions. *Applied Linguistics Research Gornal. Art Journal* 2020. 4 (9). 221–228.

References

1. Bondarenko, N. V. (2019). Storytelling yak komunikatsiyni trend i vsepredmetnyi metod navchannia [Storytelling as a communication trend and cross-curricular teaching method]. *Molod i ryнок*, 7 (174), 130–135. [in Ukrainian].
2. Hych, H. M. (2015). Storitelinh yak innovatsiina metodyka formuvannia movnoi kompetentnosti uchniv ZNZ [Storytelling as an innovative method for developing language competence in secondary school students]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky*. № 4. 188–191 [in Ukrainian].
3. Horbach, N. V. (2021). Tekhnika storitellinhu v pedahohichnii praktytsi [Storytelling technique in pedagogical practice]. *Akademichni studii: Seriya «Pedahohika»*. № 3. S. 187–192. [in Ukrainian].
4. Horbach, N. V., Papezhuk, O. V. (2022). Storitelinh yak suchasna metodyka rozvytku movlennia doshkilnyka [Storytelling as a modern method for developing preschoolers' speech]. *Akademichni studii*. № 1. S. 237–241. [in Ukrainian].

5. Kaliuzhna, N. S., Samoylenko, N. (2019). Storitellinh yak odyin iz metodiv pidhotovky maibutnykh uchyteliv do roboty v umovakh inkluzyivnoho klasu [Storytelling as a method of preparing future teachers for work in an inclusive classroom]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Zbirnyk naukovykh prats*. T. 1, Vyp. 26 S. 92–98. [in Ukrainian].

6. Harriott, W. A., Martin, S. S. (2004). Using Culturally Responsive Activities to Promote Social Competence and Classroom Community. *Teaching Exceptional Children*. Vol. 37 (1), pp. 48–54.

7. Robin, B. R. (2008). Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool for the 21st Century Classroom. *Theory Into Practice*. Vol. 47 (3), pp. 220–228

8. Zdanevych, L., Chagovets, A., Apreleva, I., Prytuliak, L., Yaroslavtseva, M. (2020). Fostering Psychological in Stulent Educators for Working in Inclusive Groups at the Preschool Institutions. *Applied Linguistics Research Gornal. Arl Journal*. 4 (9). 221–228.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню ефективності використання сторітелінгу в інклюзивній освіті як однієї з провідного аспекту розвитку дітей дошкільного віку. Розглянуто теоретичні аспекти застосування сторітелінгу в педагогічній практиці, зокрема в контексті розвитку мовленнєвих навичок, мислення, соціальної взаємодії та емпатії у дітей з різними освітніми потребами. Піднімається тема дослідження, що обумовлена зростанням інтересу до інноваційних методів навчання, які сприяють створенню ефективного інклюзивного освітнього середовища. Сторітелінг, як метод, що базується на використанні історій, казок, притч та оповідей, має значний потенціал для розвитку когнітивних, соціальних та емоційних навичок дітей, особливо тих, які потребують особливої уваги.

У статті проаналізовано різні типи сторітелінгу, зокрема класичний, активний та цифровий, з акцентом на можливості їх застосування в дошкільній освіті. Особливу увагу приділено використанню цифрового сторітелінгу, а саме візуальним елементам, такими як картинки, відеопрезентації, скрайбінг та інфографіка, як ефективного засобу розвитку уяви, мовлення та пам'яті у дітей дошкільного віку. Дослідження базується на аналізі наукових праць, присвячених сторітелінгу, а також на практичному досвіді застосування цього методу в дошкільних освітніх закладах.

Результати дослідження підтверджують ефективність використання сторітелінгу в інклюзивній освіті. Цей метод сприяє створенню доступного та привабливого середовища для навчання, дозволяючи кожній дитині здійснювати власний когнітивний розвиток на власному рівні. Стимулюючи уяву, творчість та емоційну взаємодію, сторітелінг сприяє формуванню мовленнєвих, комунікативних та соціальних навичок у всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи особливих потреб.

У статті також розроблено методичні рекомендації для педагогів щодо інтеграції сторітелінгу в освітній процес, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Ці рекомендації спрямовані на створення інклюзивного середовища, що сприятиме гармонійному розвитку дошкільнят.

Ключові слова: сторітелінг, інклюзивна освіта, розвиток мовлення, комунікація, діти дошкільного віку.